

Ісаюк Вероніка,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини НАВС,
студентка 2 курсу, група 201 ННІ
№1, Національна академія
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини Національна
академія внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Права людини — це сукупність невідчужних і непорушних прав, як мають усі люди з моменту свого народження, незалежно від будь-яких факторів, включаючи національність, расу, стать, релігію, політичні переконання тощо. Вони служать основою демократичного суспільства і гарантують кожному гідне існування.

В основі концепції прав людини лежать дві основні цінності. Перша – це людська гідність, а друга – рівність. Права людини можна розуміти як щось, що ви-значає базові норми, необхідні для того, щоб жити з почуттям гідності, і їх універсаль-ність впливає з того, що принаймні у цьому всі люди рівні. Ми не маємо і не можемо тут когось виокремлювати[1].

В Україні Конституція України, міжнародні договори, ратифіковані Україною, національне законодавство – усі вони гарантують права громадян.

Конституція України містить як традиційні, так і новітні положення про захист прав і свобод людини і громадянина, які дають можливість кожному громадянину вільно вирішувати свої дії та використовувати економічні, соціальні, політичні свободи, а також соціальні блага, як для особистого, так і в громадських цілях.

Згідно з аналізом М. Антоновича, в українській правовій науці права розглядаються як «можливість для індивідів вибирати конкретні способи поведінки, які сприяють їхньому добробуту та розвитку, що захищається законами, іншими правовими актами держави та міжнародними правовими актами». На ці права впливає рівень економічного, соціального, духовного та культурного розвитку суспільства». Для позначення цих прав раніше використовувалися терміни «вольності» і «привілеї» [2].

Права людини протягом всієї історії перебували в Україні в центрі уваги суспільства і держави. Це зумовлено як власним державно-правовим розвитком, так і зовнішнім впливом. При цьому слід наголосити на зв'язку між розвитком суспільства, формою держави та правами людини [3, с.109]

Сьогодні основним джерелом прав людини та громадянина в Україні вважається Конституція України. У ній були закладені фундаментальні цінності та ґрунтовні положення щодо статусу людського фактора в суспільстві. Права людини - явище, без якого було б неможливе урегулювання соціуму та його життєвих потреб. Їх закріплення в Основному Законі стало вирішальним чинником у розвитку України як держави, що належить до європейської спільноти.

Розділ II в Конституції України окремо закріплює ключові моменти обраної теми. Зокрема статті від 21 по 68 фіксують детальний опис прав, свобод та обов'язків людини та громадянина. Тут же зазначається, що жодні з цих прав не можуть бути обмежені. Однак, воєнний стан вносить свої корективи, у тому числі і щодо прав. Таким чином, стаття 64 деталізує це питання. У цьому положення зазначається, що в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції [4].

Важливим вважаю визначити конкретний перелік основних прав та свобод людини в Україні відповідно до Основного Закону. Вони традиційно класифікуються на особисті, політичні, соціально-економічні та культурні. У результаті маємо право на вільний розвиток своєї особистості, право кожного на повагу до його гідності, право на життя, право на свободу та особисту недоторканність, право на гарантію недоторканності житла, право на гарантію таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, право на свободу думки і слова, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію, право на свободу світогляду і віросповідання, право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації, право на участь у професійних спілках, право брати участь в управлінні державними справами, право збиратися мирно, право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення. Однак, вони не є вичерпними.

Своєю чергою Конституція формулює юридичні гарантії прав людини і громадянина: право на захист прав і свобод людини судом (ст. 55); право на оскарження в суді рішень, дій або бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ст. 55); право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (ст. 55); право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ або відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна (ст. 55); право будь-якими незабороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань (ст. 55); право на відшкодування коштами

держави або органів місцевого самоврядування матеріального і морального збитку, заподіяного незаконними рішеннями, діями або бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень (ст. 56);

Необхідним для розгляду прав людини та громадянина є особисті немайнові права фізичної особи, що закріплені в Цивільному кодексі України. Вони поділяються на особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи та особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Сюди входять: права на немайнові блага, втілені у самій особистості; право на особисту недоторканність, свободу; право на життя та охорону здоров'я; право на недоторканність особистого життя.

Міжнародне товариство почало демонструвати свою тверду відданість правам людини, прийнявши Загальну декларацію прав людини в 1948 році. Відтоді важливі принципи цієї декларації були включені в численні міжнародні, регіональні та національні правові рамки. Хоча спочатку декларація не мала бути юридично обов'язковою, включення цих норм до різноманітних наступних угод зміцнило їх правову силу сьогодні.

У розрізі правоохоронного аспекту питання прав людини і громадянина, варто згадати статтю 11 Загальної декларації прав людини, що має свою легітимність в Україні. Ця стаття проголошує презумпцію невинуватості: кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною доти, поки її винність не буде встановлена в законному порядку шляхом прилюдного судового розгляду, при якому їй забезпечують усі можливості для захисту [5].

У результаті проведення даного дослідження, можна дійти висновку, що права людини та громадянина є основою демократичного суспільства та європейської спільноти. В Україні права людини та громадянина закріплені в Конституції України, міжнародних договорах і національному законодавстві, зокрема було розглянуто визначення таких прав у Цивільному кодексі. Однак, існують виклики, які необхідно подолати для забезпечення належного захисту прав людини і громадянина в Україні. У тому числі, вважаю суттєво важливим боротьбу з соціально деструктивними чинниками, до яких входять правовий нігілізм, правовий інфантилізм, девіантна поведінка, непотизм, анархія.

Список використаних джерел:

1. Спеціальний доповідач Організації Об'єднаних Націй з питань традиційних практик, що мають вплив на здоров'я жінок та дівчат.
2. Антонович М.М. Еволюція поняття прав людини та проблема їх класифікації. Право України. 2005. № 12. С. 16
3. Права людини в Україні: історико-теоретичний вимір. Часопис Київського університету права. 2020. № 4. С. 109.
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254к/96-вр>

5. Загальна декларація прав людини (рос/укр) : Декларація Орг. Об'єдн. Націй від 10.12.1948 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text .

Коршак Леся,
курсантка 2-го курсу Навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Чеханюк Леся Володимирівна,
старший викладач кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ЗАХИСТ ПРАВА НА ОСВІТУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Захист права на освіту є однією з найважливіших задач в будь-який час і в будь-яких умовах, включаючи і воєнний стан. В Україні забезпечення доступу до якісної освіти та захист права здобувачів освіти стає надзвичайно важливою справою.

Перш за все, слід відзначити, що в Україні існує законодавство, яке регулює права здобувачів освіти і забезпечує їх захист. Важливим є положення статті 53 Конституції України, яке гарантує кожному громадянину право на освіту [1, с. 80]. У контексті воєнного стану, це право на освіту стає особливо актуальним.

Закон України «Про освіту» стверджує, що «кожен має право на якісну та доступну освіту. Право на освіту включає право здобувати освіту впродовж усього життя, право на доступність освіти, право на безоплатну освіту у випадках і порядку, визначених Конституцією та законами України» [3]. Це означає, що ніхто не може бути обмежений у можливості отримати нову вищу освіту з іншою спеціальністю, навіть якщо вже має вищу освіту, і це не може служити підставою для дискримінації. Закон також підкреслює, що право на освіту гарантується незалежно від віку та інших обставин. Людина може використовувати це право, навчаючись на різних рівнях освіти, у різних формах та видах навчання. Крім того, це право не підлягає обмеженням, встановленим законом.

Під час воєнного стану це право не повинно порушуватися. Уряд України та інші відповідні органи повинні прикладати зусилля для того, щоб забезпечити безпеку здобувачів освіти, а також для того, щоб зберегти освітні заклади та інфраструктуру в цілому.